

Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (trzecia izba)

z dnia 18 grudnia 2014 r.*

Odesłanie prejudycjalne — Przestrzeń wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości — Współpraca w sprawach cywilnych — Rozporządzenie nr 4/2009 — Artykuł 3 — Właściwość do orzekania w przedmiocie powództwa dotyczącego zobowiązania alimentacyjnego skierowanego przeciwko osobie, która ma miejsce zamieszkania w innym państwie członkowskim — Przepisy krajowe ustanawiające koncentrację właściwości

W sprawach połączonych C-400/13 i C-408/13

mających za przedmiot wnioski o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożone przez Amtsgericht Düsseldorf i Amtsgericht Karlsruhe (Niemcy) postanowieniami odpowiednio z dnia 9 lipca i 17 czerwca 2013 r., które wpłynęły do Trybunału w dniach 16 i 18 lipca 2013 r., w postępowaniach:

Sophia Marie Nicole Sanders, reprezentowana przez Mariannę Sanders,

przeciwko

Davidowi Verhaegenowi (C-400/13),

oraz

Barbara Huber

przeciwko

Manfredowi Huberowi (C-408/13),

TRYBUNAŁ (trzecia izba),

w składzie: M. Ilešič, prezes izby, A. Ó Caoimh, C. Toader (sprawozdawca), E. Jarašiūnas i C.G. Fernlund, sędziowie,

rzecznik generalny: N. Jääskinen,

sekretarz: A. Calot Escobar,

uwzględniając pisemny etap postępowania,

* Język postępowania: niemiecki.

rozważywszy uwagi przedstawione:

- w imieniu rządu niemieckiego przez T. Henzego oraz J. Kemper, działających w charakterze pełnomocników,
- w imieniu Komisji Europejskiej przez B. Eggers oraz A.M. Rouchaud-Joët, działające w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 4 września 2014 r.,

wydaje następujący

Wyrok

- 1 Wnioski o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczą wykładni art. 3 lit. a) i b) rozporządzenia Rady (WE) nr 4/2009 z dnia 18 grudnia 2008 r. w sprawie jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania i wykonywania orzeczeń oraz współpracy w zakresie zobowiązań alimentacyjnych (Dz.U. 2009, L 7, s. 1).
- 2 Wnioski te zostały przedstawione w ramach dwóch sporów odpowiednio między Sopią Marią Nicole Sanders, małoletnim dzieckiem reprezentowanym przez matkę Mariannę Sanders, a Davidem Verhaegenem, jej ojcem, oraz między Barbarą Huber a jej mężem, z którym jest ona w separacji, Manfredem Huberem, dotyczących należności z tytułu zobowiązań alimentacyjnych.

Ramy prawne

Prawo Unii

- 3 Motywy 4, 9, 11, 15, 23, 44 i 45 rozporządzenia nr 4/2009 brzmią następująco:

„(4) Na posiedzeniu w Tampere 15–16 października 1999 r. Rada Europejska wezwała Radę i Komisję do ustanowienia szczególnych, wspólnych zasad obowiązujących w postępowaniu sądowym w celu uproszczenia i przyspieszenia rozstrzygania sporów transgranicznych dotyczących między innymi roszczeń alimentacyjnych. Rada Europejska wezwała również do zniesienia środków wymaganych w celu uznania i wykonania w danym państwie członkowskim orzeczenia wydanego w innym państwie członkowskim, w szczególności orzeczenia dotyczącego roszczeń alimentacyjnych.

[...]

(9) Należy umożliwić wierzycielowi alimentacyjnemu łatwe uzyskanie w danym państwie członkowskim orzeczenia, które automatycznie będzie wykonalne w innym państwie członkowskim bez dokonywania żadnych dodatkowych formalności.

[...]

(11) Zakres stosowania niniejszego rozporządzenia powinien obejmować wszystkie zobowiązania alimentacyjne wynikające ze stosunków rodzinnych, pokrewieństwa, małżeństwa lub powinowactwa, tak, aby zapewnić równe traktowanie wszystkich wierzycieli alimentacyjnych. Do celów niniejszego rozporządzenia pojęcie »zobowiązania alimentacyjnego« powinno być interpretowane w sposób niezależny.

[...]

(15) By zabezpieczyć interesy wierzycieli alimentacyjnych i ułatwić skuteczne zarządzanie wymiarem sprawiedliwości w Unii Europejskiej, należy dostosować przepisy dotyczące jurysdykcji zawarte w rozporządzeniu [Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. 2001, L 12, s. 1)]. Fakt, że pozwany ma zwykle miejsce pobytu w państwie trzecim, nie powinien z założenia wyłączać stosowania przepisów wspólnotowych dotyczących jurysdykcji i nie powinno się już przewidywać żadnego odesłania do przepisów dotyczących jurysdykcji zawartych w prawie krajowym. Niniejsze rozporządzenie powinno zatem określać przypadki, gdy sąd państwa członkowskiego może wykonywać jurysdykcję dodatkową.

[...]

(23) W celu obniżenia kosztów związanych z postępowaniami prowadzonymi na mocy niniejszego rozporządzenia, korzystne byłoby jak najszersze korzystanie z nowoczesnych technologii komunikacyjnych, w szczególności w zakresie wysłuchiwanie stron.

[...]

(44) Niniejsze rozporządzenie zmienia rozporządzenie [...] nr 44/2001, zastępując jego przepisy mające zastosowanie do zobowiązań alimentacyjnych. Z zastrzeżeniem przepisów przejściowych niniejszego rozporządzenia państwa członkowskie powinny stosować w zakresie zobowiązań alimentacyjnych przepisy niniejszego rozporządzenia w sprawie jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania i wykonywania orzeczeń oraz w sprawie pomocy prawnej zamiast przepisów rozporządzenia [...] nr 44/2001 od dnia rozpoczęcia stosowania niniejszego rozporządzenia.

(45) W związku z tym, że celów niniejszego rozporządzenia, mianowicie ustanowienia zestawu środków pozwalających na odzyskiwanie należności z tytułu zobowiązań alimentacyjnych w sytuacjach transgranicznych i ułatwienia w ten sposób swobodnego przepływu osób w Unii Europejskiej, nie da się w sposób wystarczający osiągnąć na poziomie państw członkowskich, natomiast z uwagi na skalę i skutki niniejszego rozporządzenia, możliwe jest ich lepsze osiągnięcie na poziomie wspólnotowym, Wspólnota może podjąć działania zgodnie z zasadą pomocniczości, określoną w [art. 5 TUE]. Zgodnie z zasadą proporcjonalności określoną w tym artykule, niniejsze rozporządzenie nie wykracza poza to, co jest konieczne dla osiągnięcia tych celów”.

4 Artykuł 1 ust. 1 rozporządzenia nr 4/2009 stanowi:

„Niniejsze rozporządzenie ma zastosowanie do zobowiązań alimentacyjnych wynikających ze stosunku rodzinnego, pokrewieństwa, małżeństwa lub powinowactwa”.

5 Artykuł 3 tego rozporządzenia stanowi:

„Sądami, które mają jurysdykcję do rozpoznania spraw dotyczących zobowiązań alimentacyjnych w państwach członkowskich, są:

- a) sąd zwykłego miejsca pobytu pozwanego; lub
- b) sąd zwykłego miejsca pobytu wierzyciela; [...]”.

6 Artykuły 4 i 5 wspomnianego rozporządzenia dotyczą odpowiednio wyboru sądu i jurysdykcji wynikającej z wdania się w spór przez pozwanego.

7 Artykuł 5 rozporządzenia nr 44/2001 stanowi:

„Osoba, która ma miejsce zamieszkania na terytorium państwa członkowskiego, może być pozwana w innym państwie członkowskim:

[...]

2) w sprawach alimentacyjnych – przed sąd miejsca, gdzie uprawniony do alimentów ma miejsce zamieszkania lub zwykłego pobytu albo – w wypadku, gdy sprawa alimentacyjna jest rozpoznawana łącznie ze sprawą dotyczącą stanu cywilnego – przed sąd, który ma jurysdykcję do rozpoznania tej sprawy według własnego prawa, chyba że jurysdykcja ta opiera się jedynie na obywatelstwie jednej ze stron;

[...]”.

Prawo niemieckie

8 Paragraf 28 Auslandsunterhaltsgesetz (ustawy o dochodzeniu należności z tytułu zobowiązań alimentacyjnych w stosunkach z innymi państwami) z dnia 23 maja 2011 r. (BGBl. 2011 I, s. 898, zwanej dalej „AUG”), zatytułowany „Koncentracja właściwości; uprawnienia regulacyjne”, stanowi:

„1. Jeżeli strona nie ma miejsca zwykłego pobytu na terytorium kraju, Amtsgericht [sąd rejonowy] właściwy dla siedziby Oberlandesgericht [sądu okręgowego], w którego okręgu strona pozwana lub wierzyciel ma miejsce zwykłego pobytu, jest wyłącznie właściwy do rozpatrzenia powództw dotyczących zobowiązań alimentacyjnych w wypadkach wskazanych w art. 3 lit. a) i b) rozporządzenia [...] nr 4/2009.

Dla okręgu Kammergericht (Berlin) (wyższego sądu krajowego dla miasta Berlin) jest właściwy Amtsgericht Pankow-Weißensee (sąd rejonowy w Pankow-Weißensee).

2. Rządy krajów związkowych są upoważnione do przekazania tej właściwości na podstawie rozporządzenia innemu Amtsgericht znajdującemu się w okręgu Oberlandesgericht lub – w wypadku gdy w danym kraju związkowym jest kilka Oberlandesgericht – Amtsgericht znajdującemu się w okręgach wszystkich tych Oberlandesgericht lub kilku z nich. Rządy krajów związkowych mogą na podstawie rozporządzenia delegować ich uprawnienie w tej dziedzinie na rzecz Landesjustizverwaltungen [administracji wymiaru sprawiedliwości w kraju związkowym]”.

Postępowania główne i pytania prejudycjalne

Sprawa C-400/13

9 Skarżąca w postępowaniu głównym, która ma miejsce zwykłego pobytu w Mettmann (Niemcy), zażądała świadczenia alimentacyjnego od swojego ojca Davida Verhaegena, zamieszkałego w Belgii, pozwem wniesionym w dniu 29 maja 2013 r. do sądu rejonowego swojego miejsca pobytu, czyli do Amtsgericht Mettmann. Po wysłuchaniu stron sąd ten odesłał sprawę do Amtsgericht Düsseldorf (sądu rejonowego w Düsseldorfie) zgodnie z § 28 ust. 1 AUG.

10 Amtsgericht Düsseldorf uznał, że zgodnie z art. 3 lit. b) rozporządzenia nr 4/2009 nie jest on właściwy do rozpoznania sporu. Według tego sądu bowiem sądem właściwym jest sąd miejsca w państwie członkowskim, w którym powódka ma miejsce zwykłego pobytu, w niniejszym wypadku Amtsgericht Mettmann.

- 11 Sąd odsyłający wyraził wątpliwości, w szczególności w odniesieniu do zasady „koncentracji właściwości” określonej w § 28 AUG w wypadkach postępowań z zakresu zobowiązań alimentacyjnych. Ścisłej taka koncentracja właściwości skutkuje pozbawieniem dzieci, które mają miejsce zamieszkania na terytorium kraju, możliwości wszczęcia postępowania przed sądem właściwym dla ich miejsca zwykłego pobytu.
- 12 W tych okolicznościach Amtsgericht Düsseldorf postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującym pytaniem prejudycjalnym:
- „Czy § 28 ust. 1 AUG narusza art. 3 lit. a) i b) rozporządzenia nr 4/2009?”.

Sprawa C-408/13

- 13 Barbara Huber zamieszkuje w Kehl (Niemcy) i żąda od swojego męża, zamieszkałego na Barbadosie, zapłaty świadczenia alimentacyjnego, które uważa za należne w następstwie ich separacji. Wniosła ona swój pozew do sądu rejonowego miejsca jej zamieszkania, czyli do Amtsgericht Kehl. Ten ostatni sąd odesłał sprawę do Amtsgericht Karlsruhe na podstawie § 28 ust. 1 AUG ze względu na to, że Amtsgericht Karlsruhe jest właściwy, ponieważ powódka ma miejsce zwykłego pobytu w okręgu Oberlandesgericht Karlsruhe (sądu okręgowego w Karlsruhe).
- 14 Sąd odsyłający wyraził także wątpliwości w odniesieniu do zgodności § 28 ust. 1 AUG z art. 3 lit. a) i b) rozporządzenia nr 4/2009.
- 15 Według tego sądu zgodnie z zasadą pierwszeństwa prawa Unii rozporządzenie nr 4/2009 całkowicie wyłącza stosowanie krajowych przepisów jurysdykcyjnych. Jeżeli zaś art. 3 lit. a) i b) tego rozporządzenia rzeczywiście reguluje zarówno jurysdykcję krajową, jak i właściwość miejscową, to państwa członkowskie nie mogą przyjmować przepisów jurysdykcyjnych odstępujących od przepisów ustanowionych we wspomnianym rozporządzeniu.
- 16 Amtsgericht Karlsruhe uznał, że wspomniany przepis krajowy znacznie komplikuje międzynarodowe dochodzenie należności z tytułu zobowiązań alimentacyjnych, w sposób sprzeczny z celem rozporządzenia nr 4/2009, w zakresie, w jakim wierzyciele alimentacyjni muszą dochodzić swoich należności przed sądem innym niż sąd ich miejsca zamieszkania, co skutkuje stratą czasu. Ponadto taki sąd nie dysponuje istotnym materiałem dowodowym dotyczącym lokalnej sytuacji gospodarczej w miejscu zamieszkania wierzyciela, aby móc ustalić jego potrzeby, a także dotyczącym zdolności płatniczej dłużnika.
- 17 Sąd odsyłający wskazuje także na wolę stron postępowania głównego, by ustalono właściwość sądu miejsca zamieszkania powódki w postępowaniu głównym, a mianowicie właściwość Amtsgericht Kehl, albo poprzez wybór sądu, albo poprzez wdanie się w spór przez pozwanego.
- 18 W tych okolicznościach Amtsgericht Karlsruhe postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującym pytaniem prejudycjalnym:
- „Czy jest zgodne z art. 3 lit. a) i b) rozporządzenia nr 4/2009, aby § 28 ust. 1 zdanie pierwsze AUG stanowił, że wówczas, gdy uczestnik postępowania nie posiada [miejsca zwykłego pobytu] w Niemczech, w przedmiocie wniosku w sprawach o alimenty rozstrzyga w przypadkach art. 3 lit. a) i b) rozporządzenia nr 4/2009 wyłącznie Amtsgericht właściwy dla siedziby Oberlandesgericht, w którego okręgu [miejsce zwykłego pobytu] ma strona pozwana lub osoba uprawniona?”.
- 19 Postanowieniem prezesa Trybunału z dnia 25 lipca 2013 r. sprawy C-400/13 i C-408/13 zostały połączone do celów pisemnego i ustnego etapu postępowania oraz wydania wyroku.

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

- 20 Uwzględniając okoliczności wspomniane w pkt 17 niniejszego wyroku, Amtsgericht Karlsruhe sugeruje ewentualną niezgodność niemieckiej ustawy z art. 4 i 5 rozporządzenia nr 4/2009. Jednakże należy wskazać, że – jak podnosi Komisja – wspomniany sąd przedstawił Trybunałowi wyłącznie pytanie w przedmiocie zakresu art. 3 tego rozporządzenia.
- 21 Należy dodać, że z wniosków o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym wynika jasno, iż spory w postępowaniach głównych dotyczą wyłącznie sytuacji, w której dłużnik został pozwany przez wierzyciela alimentacyjnego przed sądem miejsca zwykłego pobytu tego ostatniego. W konsekwencji należy udzielić odpowiedzi na pytania przedstawione przez sądy odsyłające wyłącznie w odniesieniu do art. 3 lit. b) wspomnianego rozporządzenia.
- 22 Poprzez swoje pytania sądy odsyłające dążą w istocie do ustalenia, czy art. 3 lit. b) rozporządzenia nr 4/2009 należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie przepisowi krajowemu, takiemu jak rozpatrywany w postępowaniach głównych, który ustanawia koncentrację właściwości sądowej w zakresie transgranicznych zobowiązań alimentacyjnych na rzecz sądu pierwszej instancji właściwego dla siedziby sądu odwoławczego.
- 23 Na wstępie należy uściślić, że – jak wskazał rzecznik generalny w pkt 33 opinii – w zakresie, w jakim uregulowania rozporządzenia nr 4/2009 obejmujące przepisy jurysdykcyjne zastąpiły przepisy jurysdykcyjne rozporządzenia nr 44/2001, orzecznictwo Trybunału dotyczące przepisów związanych z jurysdykcją w zakresie zobowiązań alimentacyjnych zawartych w Konwencji z dnia 27 września 1968 r. o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. 1972, L 299, s. 32, zwanej dalej „konwencją brukselską”) oraz w rozporządzeniu nr 44/2001, które stanowi kontynuację tej konwencji brukselskiej, jest nadal istotne dla celów analizy odpowiednich przepisów rozporządzenia nr 4/2009.
- 24 Należy także przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem uregulowania obejmujące przepisy jurysdykcyjne powinny być przedmiotem wykładni autonomicznej, przy odwołaniu się, po pierwsze, do celów i do systemu danego rozporządzenia, oraz po drugie, do ogólnych zasad wynikających z wszystkich systemów prawa krajowego (zob. analogicznie wyroki: *Cartier parfums-lunettes* i *Axa Corporate Solutions assurances*, C-1/13, EU:C:2014:109, pkt 32 i przytoczone tam orzecznictwo; a także *flyLAL-Lithuanian Airlines*, C-302/13, EU:C:2014:2319, pkt 24 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 25 W tym kontekście wykładni art. 3 lit. b) rozporządzenia nr 4/2009 należy dokonywać w świetle jego celów, brzmienia oraz systemu, w którego ramach jest on stosowany.
- 26 W tym względzie, po pierwsze, z motywu 45 rozporządzenia nr 4/2009 wynika, że ma ono na celu ustanowienie zestawu środków pozwalających na odzyskiwanie należności z tytułu zobowiązań alimentacyjnych w sytuacjach transgranicznych i ułatwienie w ten sposób swobodnego przepływu osób w Unii. Zgodnie z motywem 9 tego rozporządzenia należy umożliwić wierzycielowi alimentacyjnemu łatwe uzyskanie w danym państwie członkowskim orzeczenia, które będzie automatycznie wykonalne w innym państwie członkowskim bez dokonywania żadnych dodatkowych formalności.
- 27 Po drugie, motyw 15 wspomnianego rozporządzenia stanowi, że należy dostosować przepisy dotyczące jurysdykcji zawarte w rozporządzeniu nr 44/2001, by zabezpieczyć interesy wierzycieli alimentacyjnych i ułatwić skuteczne zarządzanie wymiarem sprawiedliwości w Unii.
- 28 Jeśli chodzi o przepisy jurysdykcyjne w sporach transgranicznych dotyczących należności z tytułu zobowiązań alimentacyjnych, Trybunał miał już okazję uściślić – w kontekście art. 5 pkt 2 konwencji brukselskiej – że odstępstwo dotyczące przepisów jurysdykcyjnych w zakresie zobowiązań alimentacyjnych ma na celu zapewnienie szczególnej ochrony wierzycielowi alimentacyjnemu, którego

uważa się za słabszą stronę w takim postępowaniu (zob. podobnie wyroki: Farrell, C-295/95, EU:C:1997:168, pkt 19; Blijdenstein, C-433/01, EU:C:2004:21, pkt 29, 30). W tym względzie przepisy jurysdykcyjne określone w rozporządzeniu nr 4/2009 mają na celu, tak jak przepis zawarty we wspomnianym art. 5 pkt 2, zapewnienie bliskości między wierzycielem a sądem właściwym, jak wskazał to zresztą rzecznik generalny w pkt 49 opinii.

- 29 Należy także podkreślić, że cel skutecznego zarządzania wymiarem sprawiedliwości należy rozumieć nie tylko z punktu widzenia optymalizacji organizacji sądownictwa, lecz także, jak wskazał to rzecznik generalny w pkt 69 opinii, w odniesieniu do interesu stron – bez względu na to, czy występują w charakterze powoda albo w charakterze pozwanego – polegającego w szczególności na ułatwieniu im dostępu do wymiaru sprawiedliwości, a także zapewnieniu przewidywalności przepisów jurysdykcyjnych.
- 30 Artykuł 3 lit. b) rozporządzenia nr 4/2009 wskazuje kryterium pozwalające na określenie sądu właściwego do orzekania w przedmiocie sporów transgranicznych dotyczących zobowiązań alimentacyjnych, a mianowicie „zwykle miejsce pobytu wierzyciela”. Przepis ten, który określa zarówno jurysdykcję krajową, jak i właściwość miejscową, ma na celu ujednoczenie przepisów o jurysdykcji (zob. podobnie wyrok Color Drack, C-386/05, EU:C:2007:262, pkt 30).
- 31 W uwagach na piśmie przedstawionych Trybunałowi rząd niemiecki i Komisja podkreślają, że – nawet jeśli art. 3 lit. b) rozporządzenia nr 4/2009 określa jurysdykcję krajową i właściwość miejscową sądów właściwych do rozpoznania sporów transgranicznych dotyczących należności z tytułu zobowiązań alimentacyjnych – to jednak wyłącznie do państw członkowskich należy, w ramach organizacji ich sądownictwa, określenie sądu konkretnie właściwego, by orzekać w przedmiocie takich sporów, oraz określenie okręgu sądów miejsca, w którym wierzyciel ma zwykle miejsce pobytu w rozumieniu art. 3 lit. b) rozporządzenia nr 4/2009.
- 32 W tym względzie należy stwierdzić, że o ile przepisy o jurysdykcji zostały zharmonizowane za pomocą określenia wspólnych łączników, o tyle określenie sądu właściwego należy do kompetencji państw członkowskich (zob. podobnie wyroki: Mulox IBC, C-125/92, EU:C:1993:306, pkt 25; a także GIE Groupe Concorde i in., C-440/97, EU:C:1999:456, pkt 31), z zastrzeżeniem, iż te przepisy krajowe nie podważają celów rozporządzenia nr 4/2009 lub nie pozbawiają go jego skuteczności (effet utile) (zob. podobnie w szczególności wyrok Zuid-Chemie, C-189/08, EU:C:2009:475, pkt 30; a także analogicznie wyrok Health Service Executive C-92/12 PPU, EU:C:2012:255, pkt 79).
- 33 W niniejszym wypadku, po pierwsze, należy rozpatrzyć, czy w postępowaniach, które dotyczą świadczeń alimentacyjnych, koncentracja właściwości, taka jak w sprawach rozpatrywanych w postępowaniach głównych, skutkuje tym, że osoby zamieszkałe na terytorium kraju tracą korzyść, którą przyznano im w rozporządzeniu nr 4/2009, a mianowicie możliwość wszczęcia postępowania przed sądem właściwym dla ich zwykłego miejsca zamieszkania.
- 34 W tym względzie, jak uściślono na stronie 25 sprawozdania dotyczącego Konwencji z dnia 27 września 1968 r. o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. 1979, C 59, s. 1), sporządzonego przez Jenarda, „sąd miejsca zamieszkania wierzyciela alimentacyjnego może najlepiej stwierdzić, jakie są jego potrzeby oraz określić ich zakres”.
- 35 Należy uściślić, że wdrożenie celów wspomnianych w pkt 28 i 29 niniejszego wyroku nie wymaga, by państwa członkowskie ustanawiały sądy właściwe w każdym miejscu.
- 36 Natomiast jest istotne, by wśród sądów wskazanych do rozstrzygania sporów w zakresie zobowiązań alimentacyjnych sądem właściwym był sąd, który zapewnia szczególnie bliski związek z miejscem, w którym wierzyciel alimentacyjny ma miejsce zwykłego pobytu.

- 37 Komisja podkreśla w tym względzie, że rozporządzenie nr 4/2009 ogranicza swobodę państw członkowskich przy określaniu sądu właściwego w zakresie, w jakim musi chodzić o właściwość miejscową związaną z miejscem zwykłego pobytu wierzycieli. W konsekwencji wskazanie sądu właściwego musi opierać się na racjonalnym związku między tym sądem a miejscem zwykłego pobytu wierzyciela, w ramach własnej organizacji sądownictwa danego państwa członkowskiego.
- 38 W niniejszym wypadku sądem właściwym, zgodnie z zasadą określoną w § 28 AUG, jest Amtsgericht właściwy dla siedziby miejscowo właściwego Oberlandesgericht, przed którym wierzyciel będzie ewentualnie musiał stawić się w ramach postępowania odwoławczego.
- 39 W konsekwencji wspomniany przepis krajowy – wskazując jako sąd miejsca, w którym wierzyciel ma miejsce zwykłego pobytu w rozumieniu art. 3 lit. b) rozporządzenia nr 4/2009, sąd, którego okręg mógłby nie pokrywać się z okręgiem sądu właściwego dla sporów wewnętrznych mających ten sam przedmiot – niekoniecznie przyczynia się do wdrożenia celu bliskości.
- 40 Jednak, o ile bliskość między sądem właściwym a wierzycielem alimentacyjnym znajduje się wśród celów realizowanych przez art. 3 lit. b) rozporządzenia nr 4/2009, o tyle nie jest ona, jak wspomniano to w pkt 26–29 niniejszego wyroku, jedynym celem tego rozporządzenia.
- 41 A zatem, po drugie, należy rozpatrzyć, czy przepis krajowy, taki jak rozpatrywany w postępowaniach głównych, może stanowić przeszkodę dla wdrożenia celu zamierzonego przez rozporządzenie nr 4/2009, który polega na ułatwieniu w największym możliwym stopniu dochodzenia międzynarodowych należności z tytułu zobowiązań alimentacyjnych, w zakresie, w jakim ten przepis prowadzi do obciążenia postępowania, powodując dodatkową niebagatelną utratę czasu przez strony.
- 42 Rząd niemiecki i Komisja podnoszą, że koncentracja właściwości sądowej w zakresie zobowiązań alimentacyjnych, taka jak rozpatrywana w postępowaniach głównych, ma pozytywny wpływ na administrowanie wymiarem sprawiedliwości, ponieważ pozwala ona na dostęp do sądów wyspecjalizowanych, a w konsekwencji posiadających większą wiedzę fachową w ramach tego rodzaju sporów, które według rządu niemieckiego i Komisji często charakteryzują się znaczną złożonością faktyczną i prawną.
- 43 W tym względzie należy po pierwsze wskazać, że o ile różnica w zakresie okręgów geograficznych między sądami właściwymi w zakresie zobowiązań alimentacyjnych zakłada, iż – jeśli spór ma charakter transgraniczny – wierzyciel alimentacyjny może w niektórych wypadkach przebyć większą odległość, o tyle takie założenie niekoniecznie jest prawdziwe. Wniesienie sprawy do sądu nie skutkuje bowiem systematycznym przemieszczaniem się stron na każdym z etapów postępowania. A zatem, a także jak uściśla to motyw 23 rozporządzenia nr 4/2009, w celu obniżenia kosztów związanych z postępowaniami prowadzonymi na mocy tego rozporządzenia, należy w szczególności korzystać w największym możliwym stopniu z nowoczesnych technologii komunikacyjnych, w szczególności w zakresie wysłuchiwanie stron sporu, ponieważ te środki proceduralne mogą pozwolić na uniknięcie przemieszczania się stron.
- 44 Po drugie, przepis jurysdykcyjny, taki jak rozpatrywany w postępowaniach głównych, może jednocześnie spełnić wymogi wskazane w pkt 26–29 niniejszego wyroku, polegające na ustanowieniu środków pozwalających na zapewnienie skutecznego dochodzenia należności z tytułu zobowiązań alimentacyjnych w sytuacjach transgranicznych oraz na zabezpieczeniu interesów wierzycieli alimentacyjnych i ułatwieniu prawidłowego administrowania wymiarem sprawiedliwości.
- 45 Koncentracja właściwości, taka jak rozpatrywana w postępowaniach głównych, przyczynia się bowiem do rozwinięcia szczególnej wiedzy fachowej, która może poprawić skuteczność dochodzenia należności z tytułu zobowiązań alimentacyjnych, jednocześnie zapewniając prawidłowe administrowanie wymiarem sprawiedliwości oraz służąc interesom stron sporu.

- 46 Jednakże nie można wykluczyć, że taka koncentracja właściwości ograniczy skuteczne dochodzenie należności z tytułu zobowiązań alimentacyjnych w sytuacjach transgranicznych, co wymaga konkretnej analizy przez sąd odsyłający sytuacji istniejącej w danym państwie członkowskim.
- 47 Z wszystkich powyższych rozważań wynika, iż art. 3 lit. b) rozporządzenia nr 4/2009 należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie przepisowi krajowemu, takiemu jak rozpatrywany w postępowaniach głównych, który ustanawia koncentrację właściwości sądowej w zakresie transgranicznych zobowiązań alimentacyjnych na rzecz sądu pierwszej instancji właściwego dla siedziby sądu odwoławczego, z wyjątkiem sytuacji, gdy ten przepis krajowy przyczynia się do wdrożenia celu polegającego na prawidłowym administrowaniu wymiarem sprawiedliwości oraz chroni interes wierzycieli alimentacyjnych, ułatwiając jednocześnie skuteczne dochodzenie takich należności, co powinny jednak ustalić sądy odsyłające.

W przedmiocie kosztów

- 48 Dla stron w postępowaniach głównych niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniach głównych, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (trzecia izba) orzeka, co następuje:

Artykuł 3 lit. b) rozporządzenia Rady (WE) nr 4/2009 z dnia 18 grudnia 2008 r. w sprawie jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania i wykonywania orzeczeń oraz współpracy w zakresie zobowiązań alimentacyjnych należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie przepisowi krajowemu, takiemu jak rozpatrywany w postępowaniach głównych, który ustanawia koncentrację właściwości sądowej w zakresie transgranicznych zobowiązań alimentacyjnych na rzecz sądu pierwszej instancji właściwego dla siedziby sądu odwoławczego, z wyjątkiem sytuacji, gdy ten przepis krajowy przyczynia się do wdrożenia celu polegającego na prawidłowym administrowaniu wymiarem sprawiedliwości oraz chroni interes wierzycieli alimentacyjnych, ułatwiając jednocześnie skuteczne dochodzenie takich należności, co powinny jednak ustalić sądy odsyłające.

Podpisy